

Gospodar in gospodinja

LETO 1938

18. MAJA

STEV. 20

Glivične bolezni na zelenjadnih rastlinah

Preden končamo poglavje o zajedavcih na povrtnini, moramo opozoriti tudi na bolezni, ki jih povzročajo razne glivice in bakterije. Škoda, ki jo delajo te vrste bolezni, je mnogo pogostejša in tudi dokaj večja, nego škoda zaradi raznih vplivov, kar je bilo pojasnjeno v zadnjem članku. Bakterije, glivice in še druga podobna silno majhna, z golim očesom nevidna živa bitja, ki jih prištevamo k najnižjim rastlinam, se nahajajo v prirodi v neizmernih množinah v zraku, v zemlji in sploh povsod v bližini zemeljskega površja. V zraku navzgor jih je vedno manj in končno popolnoma prenehajo. Prav tako pa ne morejo živeti globlje v zemlji. Teh nevidnih bitij, je silno mnogo plemen in vrst, in bi bilo brez pomena, ko bi hoteli naštevati njih tuja imena. Navesti hočemo samo nekatere bolezni, ki se pojavljajo na povrtnini najpogostejše in prizadenejo včasih veliko škodo. Poudariti moramo pa že vnaprej, da se nobena teh bolezni ne da ozdraviti; kar je napadeno, je brezpopojno zgubljeno. Vsi naši varnostni ukrepi gredo edino za tem, da bolezni že vnaprej preprečimo ali vsaj zaviramo njih razvoj, ako se pokažejo.

Na koreninah in korenih pogosto opazujemo gnilobo, n. pr. na korenju in drugi korenasti zelenjadi. Na kisljih tleh se posebno rada pojavi ta bolezen, ki naravnost zamori korenine korenja, petršilja, repe in krompirja.

Krastavost ali škrlup na koreninah in gomoljih lahko jako oškoduje krompir, zeleno, petršilj in druge zelenjadne rastline.

Na steblih, na listih in na cvetju se pojavi večkrat plesen, ki jo lahko spoznamo po beli prevlaki; videti je kakor bi bila rastlina potresena z belo moko, ali kakor da bi bila plesnjava (odtod tudi ime »plesen«). To bolezen opazujemo največkrat na jagodah, na kapusnicah, zlasti

pa na grahu in na kumarah. Težko je obvarovati rastline pred to boleznijo, ker se pojavi nenadoma in samo kakšno leto. Bolne rastline se ne dajo pozdraviti, bolezen treba zabraniti s primernimi protiukrepi, ki bomo o njih govorili v drugem delu tega spisa. Plesen povzroči najbrž napačno, zlasti enostransko gnojenje z dušikom (gnojnic).

Ob neugodnih letih, ko je mnogo preveč padavin (dežja), se radi pojavijo na zelenjadi razni paleži, ki povzročajo na listih in na drugih delih rastline izprva rumenkaste lise, ki pa pozneje porjave, da je videti kakor bi bila rastlina zapaljena. K tej bolezni so nagnjene prav vse zelenjadne rastline. Bolezen se raznaša s semenom, pa je tudi v zemlji. Pospešuje jo neugodno vreme, neprikladna zemlja in napačno gnojenje.

Tej sorodna bolezen je rja. Tudi ta se pogosto nahaja na raznih vrtnih rastlinah. Kalijeva umetna gnojila so dobra sredstva za odvrčanje rje.

Huda bolezen na kapusnicah je golša (krof). Njen povzročitelj je neka glivica, ki se nahaja v zemlji. Sežiganje golšavih rastlin in kolobarjenje sta najboljši obrambni sredstvi.

Na fižolu dela veliko škodo pega-vost. To je glivična bolezen, ki povzroča na listih in na zelenem stročju rjave pege ali lise, ki so videti kakor bi bile vžgane. Glivica se ujó tudi v razvijajoče se zrnje v strokih in ga popolnoma pokvari. Bolezni se ubranimo s tem, da sadimo popolnoma zdravo seme, ki je brez vseh bolezenskih klic, v zdravo zemljo. Bolezenske klice na semenu zamorimo, ako ga pred setvijo razkužimo (namakamo v raztopini uspuluna). Zemljo razkužujemo z živim apnom, pa tudi z uspulunom. Tudi dosledno izvedeno kolobarjenje je uspešno sredstvo v boju s to in drugimi glivičnimi boleznimi.

Od nekaterih zelenjadnih rastlin uživamo plodove (stročnice, kumare, paradižniki). Tudi na teh delih rastline se pojavijo bolezniraznih povzročiteljev. Kumare, buče, melone uničujejo garjavost, gniloba in razne druge bolezni. Paradižniki radi razpokajo, posledica je gniloba, vrtna jagode neznansko rade gnijejo, ako med zoritvijo le količkej preveč dežuje.

Tako bi lahko našteali še mnogo drugih bolezenskih pojavov na povrtnini, ki jih vse povzročajo razne bakterije in glivice. Toda za obrambo bi vse to nič ne pomagalo. Pač pa lahko zagotovimo v tem oziru najboljše uspehe vsakomur, ki se bo vestno ravnal po tehle pravilih:

1. Sejmo samo zdravo in popolnoma razvito seme. Ker se pa na zunaj ne pozna, v koliko je seme zdravo, je zelo potrebno, da ga pred setvijo razkužimo. V to svrbo ga namakajmo pol ure v tekočini, ki jo dobimo, ako raztopimo v litru vode tri grame uspuluna.

2. Ne sej pregosto! Z gosto setvijo dobimo šibke, slabotne sadike, ki so nagajene k raznim boleznim.

3. Sadike iz toplih gred treba že zarana privajati na zunanji zrak in vremenske izpremembe, ker le tako utrjene rastline lahko kljubujejo vsem poznejšim glivičnim napadom.

4. Pametno kolobarj! To se pravi: Menjavaj vsako leto sadeže tako, da iste

rastline nikdar ne gojiš po več let zapored na istem mestu. To je eno izmed glavnih obrambnih sredstev v boju z glivičnimi boleznimi.

5. Gnoji pravilno! Preobilno gnojenje z dušikom (gnojnica, straniščeniki i. dr.) povzroča bujno rast in za boleznir veliko občutljivost. Predelan (vležan) hlevski gnoj je najboljše gnojilo za povrtnino. Izvrsten je tudi pravilno pripravljen kompost. Brez dvoma so koristna tudi močna (umetna) gnojila, toda morajo biti prav izbrana in pravilno ter o pravem času rabljena. To pa ni lahka zadeva.

6. Obilo gnojeni vrtni zemlji je treba dati v presledkih nekaj let tudi apna, ki je za zemljo naravnost zdravilo.

7. Največ boleznir na povrtnini se širi z odpadki bolnih rastlin. Zato na ogenj z vsako količkej sumljivo rastlino! Kdor meče na kompost vse od kraja, najsi bo zdravo ali bolno, pomaga zajedavcem, da se tem laže in tem hitreje širijo po vrtni. Zemlja je namreč najboljše zavetišče za večino živalskih in glivičnih zajedavcev na povrtnini. Kompost bo zdrav, t. j. brez bolezenskih klic in brez zalege, ako med posamezne plasti organskih snovi, ki jih kompostiramo, trosimo tudi živo apno, pa tudi umetna gnojila (Tomasovo žlindro, kalijevo sol, ali tudi introfoskal), so tudi v tem oziru zelo koristna.

8. Skrbno zatirajmo plevel! Z njim uničujemo tudi razne živalske zajedavce in povzročitelje bolezni. H.

Krmila za izrejo piščancev

(Nadaljevanje.)

3. teden: Krmi kakor v 2. tednu, le da zmanjšaš množino zdroba in moke, ki sta draga in je polagoma nadomeščaš s pšeničnimi otrobi, $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$. Namesto kaše (prav drobnega zdroba) pokladaj polagoma šrotan ječmen in drobno pšenico. To velja za vlažno kakor tudi za suho krmljenje.

4. 4. teden: Kakor doslej, mehka piča, do polovice pšeničnih otrobov, tudi nekoliko krompirja pridevamo. Kašo zdaj lahko popolnoma nadomestiš z zdrobljenim (šrotanim) ječmenom, koruzo ali pšenico. Zelenjave ne zabi. Krmi po štirikrat na dan.

5. teden: Polagoma navajaj piščeta na krmo odraslih kur, dajaj jim torej tudi po

nekoliko celega zrnja, potem več krompirja in otrobov, predvsem pa vedno mnogo beljakovinate, zlasti iz živalske hrane. Pokladaj po trikrat na dan. Med tem so se živali, ki imajo prosto izletišče, tudi že privadile, da si poiščejo velik del hrane same.

IV. Poizkusi z različnim krmljenjem piščancev.

Na Nemškem so delali pred leti velike poizkuse, da bi spoznali, kako vpliva različen način krmljenja na rast, težo, zdravje itd. piščancev. Tako n. pr. l. 1925 v Krelvicu blizu mesta Hale ob Sali. Podam naj samo nekaj temeljnih dejstev:

Krmili so na splošno vse živali enotno. V majhnih cinkastih koritih so dajali vsako jutro ob 7 suho mešano krmo. Ob 10 so dajali mešano žito. Opoldne so dobile vse preizkuene živali svežo, zrezano solato, po 5 gramov vsaka. To zelenjad so morali pokladati, ker je bilo vse izletišče nalašč prekopano in ker izreja piščancev brez zelenjave eploh ni mogoča. Z natančnim tehtanjem so dobili preizkuševalci poroštvo, da bo ta činitelj pri vseh živalih enako vplival. Popoldne se je ponovilo suho krmljenje in pokladanje zrnja na isti način. Kot pijača je služila voda iz vodovoda, ki so ji prvih 14 dni privedali nekoliko kinosola. Leono oglje, močno zdrobljene jajčne lupine in grit (pesek) je bil v posebnih posodah vedno na razpolago. Vsakih 8 dni so tehtali piške posamič in ravno tako ugotovili porabo živeža za ta čas. Razporedba in uspeh je bil tak-le:

Poizkus A. Suho krmljenje. I. Poizkus z živalskimi in rastlinskimi beljakovinami. Vse živali so dobivale enako temeljno pičo in sicer: mešanico iz 20 delov pšeničnih otrobov, 5 delov krompirjevih kosmov, 10 delov zadnje pšenične moke, 15 delov ječmenovega zdroba, 15 delov koruznega zdroba, 10 delov ovsenega zdroba. — Kot zrnje je služil: pšenični, ječmenov in koruzni zдроб.

Temu so pridelali različne pridevke za različne živali	1) 40 delov ribje moke	2) 25 delov mesne moke	3) 60 d. mesne moke in kosmova zdroba	4) 50 d. koruzno-beljakovinaše piče	5) 10 d. ribje m., 15 d. mesne m., 10 d. kosm. m.	6) 25 d. koruzn. beljakov., 5 ribj. m., 5 mesne m., 5 kosm. moke
Začetna teža piščancev po 6 dne; teža čez 9 tednov (63 dni) preizkušanja	g 44,2	g 42,2	g 39,7	g 39,8	g 40,4	g 40,8
	577,2	567,4	328,7	242,2	516,3	389,0

II. poizkus so delali s samo živalo beljakovino, ki so jo pa deloma nadomestili z vilo-apnom in encem. Temeljna hrana je bila tudi pri tem poizkusu enaka in sicer: 3 deli krompirjevih kosmov, 23 delov pšeničnih otrobov, 3 deli deteljne moke, 11 delov ovsenega -, 11 delov koruznega - in 11 delov ječmenovega zdroba. — Zrnata hrana je bila enaka za vse piške: Spratova kaša za piške (tovarniški izdelek).

III. poizkus: B. Mehko, vlažno krmljenje: Beljakovina so hrano so vzeli iz domačega gospodarstva. Temeljna in zrnata piča je bila ista kakor zgoraj pri II. poizkusu. Le pridevki so bili različni. Uspeh je bil ta-le:

Pridevali so pa	1) 25 delov ribje moke	2) 30 delov ribje moke	3) 40 delov ribje moke	4) 25 d. ribje m., 10 d. vilo-apna	5) 25 d. ribje moke z viliškim encem	6) 25 delov ribje m. in 10 d. leono
Začetna teža piškov po 8 dne; teža čez 7 tednov preizkušanja	g 44,2	g 48,1	g 46,8	g 45,1	g 51,0	g 42,7
	479,4	426,2	435,0	450,0	484,5	345,9

IV. poizkus: Menjalno krmljenje: suho-vlažno. Uporabili so različne beljakovine, iz živalske in iz rastlinske. Temeljna piča pa je bila ista: 40 delov pšeničnih otrobov, 15 de-

Pridevek	1) sveži pinjenec	2) sveža posneto mleko	3) kisl. posneto mleko	4) sveže korje mleko (neposneto)	5) močant	6) posušen pinjenec
Teža 8 dni starih piškov; teža čez 8 tednov preizkušanja	g 48,5	g 49,1	g 38,7	g 47,0	g 47,0	g 48,1
	441,9	449,4	400,0	389,7	357,5	392,7

lov koruznega-, 15 ječmenovega zdroba in 10 ovsenih kosmov. — Zrnata hrana enaka: pšeničen-, ječmenov- in koruzen zдроб.

Uspeh je belj tale:

Pridevek	1) 25 delov ribje moke		2) 30 delov posušenega pinjenca		3) 30 delov suhega kvasa	
	suho	vlaž.	suho	vlaž.	suho	vlaž.
Teža piškov starih 5 dni; teža čez 60 dni preizkušanja	g 39,4	g 38,1	g 40,2	g 38,7	g 37,9	g 39,4
	463,2	484,8	359,2	421,5	314,5	365,1

Pridevek	4) 40 delov moke od soja-fizola		5) 15 d. ribje moke, 15 d. suh. kvasa	
	suho	vlaž.	suho	vlaž.
Teža piškov starih 5 dni; teža čez 60 dni preizkušanja	g 39,1	g 40,1	g 40,9	g 38,2
	255,4	257,3	526,4	543,6

Leta 1926 so nadeljevali poizkuse Temeljna piča je bila ista kakor zgoraj (torej v letu 1925). Priedevali so pa različnim živalim.

¹ Jajčnih lupin ne pokladajo danes več, ker se boje bolezni »bakterij pulorum«, belja griza piščancev.

Skupina	Začet. teža	čez dni								Skupni prirastek	Prirastek z ozirom na polno mleko = 100
		7	14	21	28	35	42	49	56		
1. Kozje mleko polno . . .	47,6	67,0	92,4	110,3	150,6	198,3	254,3	321,7	389,7	342,4	100,0
2. Posneto ml. .	49,1	70,6	96,2	136,2	170,6	232,7	284,2	363,1	449,4	490,3	116,8
3. Pinjenec . .	48,5	74,2	109,7	149,9	192,7	251,5	293,9	350,9	441,9	393,4	114,8
4. Suh pinjenec	48,1	71,9	103,9	140,4	187,1	233,9	292,3	301,0	392,7	344,6	100,6
5. Mohant . . .	47,0	73,6	103,0	130,3	157,9	200,3	230,6	296,6	357,5	310,5	90,6
6. Meso . . .	43,8	60,6	77,5	109,5	160,9	216,6	266,9	342,8	426,0	382,2	111,6
7. Jajca . . .	45,0	65,3	75,9	97,7	150,0	196,8	247,1	294,6	305,8	260,8	76,1

pri poizkusu 1. kozje mleko neposneto,
 > > 2. sveže posneto mleko,
 > > 3. svež pinjenec,
 > > 4. amer. posušen pinjenec,
 > > 5. svež mohant,
 > > 6. kuhano kurje meso,
 > > 7. sveža jajca.

Razlika v rasti piščancev je bila v istem času ob isti temeljni krmi a ob različnih dodatkih precejšnja. V gornji tabeli imate razločen pregled, kako so rasli piščanci od tedna do tedna. Morda dobi tudi kak naš perutinar ali gospodinja veselje, da nad-

zira uspešnost ali neuspešnost svojega krmljenja s podobnim tehtanjem. Piščanci v naši razpredelnici so bili lahke pasme »leg-horn«.

Tudi poizkusi v letu 1927 so dokazali, da je krmljenje s posnetim mlekom zelo uspešno, ako ga dodajamo temeljni krmi, a ribja moka je še močnejša.

Za eno pišče lahko računamo, da porabi v prvih 2 mesecih povprečno po 1½ kg suhe mešanice in 1½ do 2 kg zrnja. Od 3. pa do 6. meseca pa porabi dvakratno prejšnjo množino.

Kaj bomo delali v maju

Zadnjič smo v »Gospodarju in gospodinj« na kratko pregledali opravke na kmetiji v sadjarstvu in vinogradništvu, danes jih pa dopolnjujemo še z nekaterimi navodili iz poljedelstva, travništva, vrtnarstva in živinoreje.

Živini se je ponekod v zadnjem času slabo godilo. Naši gospodarji so po naših navodilih morda računali, kako bodo s krmo shajali, pa jim je letos račun vendarle nekoliko unesel. Kajti mrzlina je le predolgo zadrževala rast trave in prehod na zeleno krmo se ni izvršil takrat, ko bi bilo normalno na mestu. Travi je primanjkovalo vlage in toplote, zaradi česar bo letos prva košnja manj obilna, kar se še sedaj opaža pri izredno visoki ceni sena. Čeprav je trava še sedaj nizka, jo vendar nekateri že kosijo za zeleno krmo. Sila kola lomi! Vendar je treba one, ki imajo še kaj krme pod streho, opozoriti, naj tega nikar ne delajo v preveliki meri, ker je škoda za poznejšo košnjo, mlada trava pa je za krmljenje itak zelo slaba in malo zaleže, ker je je sama voda in povzroča drisko. Bolj prav je

ravnal oni, ki je poslušal naš nasvet in na travnikih živino pasel. Poteptana in objedena trava se potem gosteje obraste in da boljšo košnjo. Vendar smo rekli, da na istem prostoru ni priporočljivo predolgo pasti.

Dokler se živina sveži krmi ne privadi, jo je treba mešati v hlevu s slamo. S pašo pričnimo čimprej, če je to mogoče. Na pašo gonimo tudi mlado živino, da se sprehodi in navadi na pašo, po paši jo je pa treba v hlevu dokrmiti, da ne bo lačna. Tudi za prašiče je zelena krma zelo zdrava, mora pa biti mlada (trava ali detelja), ker ostarele ne marajo. Pokladamo jo kar v tekališče.

Za piščance skrbimo, da bomo imeli vedno zadosti raznovrstne, posebno beljakovinate hrane in pa dovolj sveže vode. Ko so stari že nekaj tednov, jim damo tudi mehko krmo, ki jo napravimo, če zmešamo žitni zdrob s kostno in ribjo moko. Namesto vode jim dajemo lahke tudi popolnoma skisano kislo mleko, ki je zdravilno in redilno; ne sme pa biti le na pol kislo, ker je takšno mleko škod-

ljivo in povzroča drisko. Kurnice, krmilnike in napajalnike je treba redno čistiti, da uničujemo mrčes, ki se vzdržuje po nesnažnih predmetih in uničuje mlade piščance.

Na polju se spomladanski sadeži že v zemlji, po večini že tudi fižol. Tega kaže saditi kar mogoče zgodaj, da nam že v avgustu dozori in ga imamo v septembru že pripravljenega za prodajo. Takrat se namreč najlažje spravi v denar in doseže tudi višjo ceno, dočim začne v oktobru cena padati zaradi konkurence fižola iz Poljske. Svoječasno smo posestnikom že priporočali, naj bi sadili več drobnega in srednjedebelega belega fižola, ki se lažje proda.

Glavno opravilo na polju bo v bodočih tednih okopavanje raznih sadežev. Krompir bomo okopali prvič, ko se pokažejo vrste, da zrahljamo skorjo, ki se je zaradi dežja napravila in da krompirišča očistimo plevla še preden se bohotno razraste. Prav iz istih razlogov se priporoča drugo okopavanje; ko so pa rastline okrog 15 cm visoke, začnemo z osipavanjem. Za to delo so najbolj pripravi osipalniki (plugi). Zelo važno je

okopavanje pese in koruze. Kmet se mora vedno zavedati, da je pridelek v veliki meri odvisen od okopavanja. Čim večkrat njivo okoplješ, večji in boljši bo pridelek! Kakor hitro pade za okopavanjem dež, je treba delo ponoviti, ker ne smemo pustiti, da se njive zapleveljijo in da se na zemlji napravlja skorja, ki brani zraku dostop. Pri drugem okopavanju pese in koruze se razredčijo pregosti nasadi pri pesi tako, da je rastlina od rastline oddaljena 40 do 45 cm. To razredčevanje naj se opravi čimprej, ker prepuljavanje večjih in starejših rastlin škoduje onim rastlinam, ki so dolečene za rast in pridelek. Tudi koruzo je treba razredčiti na 40 do 50 cm razdalje. Na enem mestu se mora pustiti ena sama, najlepša rastlina, vse drugo se odstrani.

Priporočamo, v kolikor ni že prepoznano, pletev žit na onih njivah, ki jih ni bilo zaradi dežja mogoče prevleči z brano. Osat v ovsu in ječmenu, ki se je že bujno razrasel, je na vsak način treba porovati. Sploh skrbimo, da bomo plevel sproti zatirali. Čista, brezplevelna njiva je kmetov ponos!

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Pripravljanje zdrave hrane

Pijače

Pri zdravi naravni hrani dobi telo s svežimi živili, kakor so sadje in zelenjad, dovolj tekočine; zato postane dovajanje vode v obliki pijače in juh skoraj nepotrebno. Splošno je boljše, ako pijemo malo, ker vsaka kapljica tekočine zahteva delovanje srca. Najslabše je piti med jedjo, ker tekočina kar požene jedila po glju, preden smo jih dovolj temeljito prežvečili.

Kako učinkujejo alkohol, kava in čaj, dobro vemo. Vrhu drugih škodljivih lastnosti so te pijače še drage. Denar, ki ga izdamo zanje, je nekako zavrnjen, ker nimajo za prehrano nobene prave vrednosti. Prav lahko nadomestimo pravo kavo in čaj z neškodljivimi, a redilnimi domačimi pijačami. Žitno kavo smo omenili že zadnjič. Neškodljiva topla pijača je tudi kava ilag, ki ji je odvzet kofein, a je

v primeri z žitno kavo zelo draga. Dobi se tudi čaj, ki mu je odvzet kofein, vendar so boljše naši domači čaji, ki imajo skoraj vsi tudi zdravilne lastnosti. Domači čaji so priporočljivi, vendar ni dobro, če pijemo vedno eno in isto vrsto. Snovi, ki so sicer koristne, se tekom časa lahko nakopiči preveč in postanejo škodljive.

Navadno pripravljamo vse čaje iz domačih zelišč, cvetja, listov in stebel, tako da jih denemo v vrelo vodo, nato pa pustimo pokrite 5—10 minut. Potem jih precedimo. Za vsako skodelico vode računamo eno čajno žličko čaja. Ako katerikoli izmed teh čajev ni bil prav snažno shranjen, ga moramo pred uporabo še hitro preplakniti z mrzlo vodo.

Boljše pa pripravljamo domač čaj takole: 1½ žličke čaja stresemo v 1 skodelico mrzle vode, pokrijemo in pustimo namakati 24 ur. Tako dobljen čaj pred uporabo samo pogrejemo in precedimo. Čaji iz trših delov rastlin, n. pr. iz korenin, plodov, semen in lesnatih stebel mo-

ramo malo skuhati. Pristavimo jih v mrzlo vodo in ko zavro, jih pustimo kuhati 5–10 minut. Nato jih precedimo. Lahko jih pijemo tople ali mrzle. En dan tudi počakajo. Čaj iz šipkovega semena moramo kuhati malo dalj časa, četudi smo ga namakali.

Čaje sladkamo po okusu več ali manj in sicer z medom, naravnim sladkorjem ali običajnim belim sladkorjem. Vendar je beli, očiščeni sladkor izmed vseh treh najmanj vreden.

Za zajtrk in večerjo je zelo prikladen čaj iz jagodovih in robidničnih listov, iz šipkovega semena, iz jabolčnih olupkov in bezgovih jagod. Lipov čaj kuhamo pri prehladu ker pospešuje potenje. Kdo ne pozna še drugih zdravih čajev, ki jih imajo naše matere vedno pripravljene za to ali ono bolezen: trpotec in lapuh pri hripavosti ali kašlju, pelin in rman, vsakega zase ali pomešana, kadar boli želodec, baldrijan pomirja, tako cenjene tavžentrože pa delajo tek in splošno koristijo.

Domačih čajev pa nismemo ceniti samo kot zdravih pijačo v bolezni, ampak naj bodo krepljiva ali hladilna pijača tudi zdravim, da bo tako izpodrinila drage in bolj škodljive kot koristne tuje pijače.

H. Š.

KUHINJA

Krompirjeve rezine za juho. Surovo maslo, ki naj ga bo 7 dkg, mešam s tremi rumenjaki. Ko so jajca s surovim maslom dobro zmešana, dodam 20 dkg kubane in drobno sesekljanje šunke, 15 dkg kuhane in pretlačenega krompirja, ščep popra, malo zelenega in sesekljane petršilja, sneg iz treh beljakov in 3 dkg moke. Mešanico stresem v pomazano obliko in jo v sopari skuham. Kuhanje razrežem na rezine in vlijem nanje čiste juhe.

Zabeljeni šparglji. Šparglje ostržem, jim snamem debelejšo kožo, ki je na spodnjem koncu, potem jih operem, zvežem in kuham pol ure. Solim jih nazadnje, da samo še prevro v slani vodi. Potem jih poborem iz vode, denem na podolgast krožnik, potresem z drobtinami in zabelim s surovim maslom.

Šparglji v omaki. Osnažene in kuhane šparglje polijem s sledečo omako: Polno žlico moke zmešam s koščkom surovega masla. Ko je testo gladko, prilivam polagoma četrt litra mrzle juhe. Dobro zmešano denem na štedilnik, da med pridnim

mesanjem zavre. Potem pridenem še košček surovega masla, malo soli, ščep popra in par kapljic limoninega soka.

Goveji zrezki. Kos govejega obležanega mesa zrežem na prst debele rezine. Rezine potolčem, nasolim in popoprām. Potem jih na obeh straneh obložim z odrezki suhe slanine, zložim v kozico in lepo rumeno spečem. Med pečenjem jih parkrat polijem z žlico juhe. Na mizo dam goveje zrezke s kislimi kumaricami ali kislimi gobicami in z opečenimi krompirjevimi koščki.

Opečeni krompirjevi koščki. Cel krompir operem in skuham. Ohlajenega olupim, zrežem na krljičke, denem na razbeljeno mast, na kateri sem zarumenila sesekljano čebulo. Ko so koščki po eni strani zarumeneli, jih obrnem, da še po drugi strani lepo zarumene.

Rižev narastek. 15 dkg riža skuham na mleku. Kuhan riž pustim, da se shladi. Ohlajenemu rižu dodam 4 dkg surovega masla, 3 rumenjake in 12 dkg sladkorja. Za duh pridenem sesekljane limonine lupinice, pridenem sneg 3 beljakov, ga narahlo primešam in mešanico stresem v pomazano obliko ali skledo in spečem v pečici.

Kompot iz suhih fig. Fige operem v vroči, potem pa še v mrzli vodi. Oprane pristavim z mrzlo vodo, jim dodam odrezke limonine lupinice in nazadnje še limonin sok. Ker so same na sebi dovolj sladke, ne potrebujejo sladkorja. Kuham jih toliko časa, da se napno in dobe obliko svežih fig.

Rdeča redkvice kot okrasek k narezku. Redkvico operem, ji odstranim slabša peresca, odrežem repke, jo narežem od zdolaj in lepo uvrstim med vejice zelenega petršilja, koške surovega masla in med jajčne četrtinke.

Domača lekarna

Drevesni mah kuhaj na rdečem vinu za grižo in letanje. Na vodi kuhaj mah, če se ti majejo zobje in izpiraj usta s toplim ocedkom. Na lugu kuhajo ponekod mah, da si umivajo lase. Po takem umivanju rastejo lasje radi in imajo lep lesk. (Tako pravi stara knjiga.)

Za težave starih ljudi, kakor len želodec, opešana glava, zadelana jetra in tesnoba v prsih, nastavi 9 dek blaženega korena, 3 deke prsnega korena, toliko betenike, jetnika in cikorijske, v 60 litrov beglega vina. Ko je preteklo 14 dni, odlij vino in uživaj kozarec na težje in kozarec po kosilu.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

g Na živalskem sejmu v Boh. Bistrici 2. maja in na Jesenicah 4. maja je imela živina te cene: voli 5—5.75, krave 4—4.50, telice 3.50—4, teleta 7.50, prašiči 8.50—9 za 1 kg žive teže.

g Na redni ponedeljski sejem 9. maja v Kranju so prignali 49 volov (prodali 37), 21 krav (15), 7 telet (7), 2 bika (1), 5 ovac (4) in 182 prašičev (73). Cene so se gibale takole: voli I. 6.25, II. 5.50, III. 5; telice I. 6, II. 5.25, III. 4.75; krave I. 5.50, II. 4.50, III. 4; teleta I. 7.50, II. 7; prašiči špeharji 10.50, pršutarji 8—9.50 za 1 kg žive teže. Cene mesa se niso spremenile in sekajo govedino po 8—12, svinjino 14—16 din za 1 kg. Surove kože goveje 12—14, telečje 15, svinjske 12 din za 1 kg. Mladi prašički 7—8 tednov glava 145—210 din.

g Na semanji dan v Litiji 4. maja je šla živina po sledečih cenah: voli I. 5.25, II. 4.75, krave 2.50—4.50, teleta 6—7 din za 1 kg žive teže. Prašički okrog 100 din za glavo, izpitani prašiči 8—11 din za 1 kg žive teže.

g Iz Novega mesta smo prejeli poročilo, da so na mesečni sejem 2. maja prignali 124 volov, 55 krav, 39 juncev, 16 telic in 1 bika. Na prašičji sejem so pa pripeljali 314 svinj in 290 prašičkov. Prodali so 96 volov, 30 krav, 21 juncev in 8 telic. Najvišjo ceno za vola so plačali 2400 din, za kravo 1900 din, za junca 2100 din, za telico 1850 din. — Prašički od 8 tednov dalje so šli po 150—200 din glava. Na vago so plačevali vole 3.25—5, krave 2.50—4, telice in junce 3—5 din. Prašiči za pleme imajo čvrsto ceno, goveja živina pa zaradi pomanjkanja krme, ne.

g V Sevnici so imeli sejem 4. maja. Voli so bili 5—6, krave 4—5, junci 5—6, prašiči (pitani) 8—10 din za 1 kg žive teže. Mladi prašički 150—180 din par. — Na sejmu v Brežicah 9. maja so bile cene nižje: voli 3—5, krave 2—4, junci 3—4.50, teleta 3—6, prašiči rejeni 6—7 din za 1 kg žive teže. Mladi prašički 60—70 din kom.

g Na sejmu v Št. Juriju pri Celju 5. maja so plačevali: vole I. 5.50—6, II. 4—5, mlade krave 4—5.50, stare krave 2.25—2.75, teleta 6—6.50 din za 1 kg žive teže.

g Iz Konjic smo prejeli sledeče cene za začetek maja: voli II. 4.50—5, III. 4; telice I. 4.50, II. 4; krave I. 3.50, II. 3, III.

2.50; teleta I. 5.50, II. 5, prašiči pršutarji 6—7 za 1—kg žive teže. Surove kože goveje 8, telečje 12, svinjske 6 din za 1 kg. Meso je v Konjicah: govedina 8—10, svinjina 12—14 din za 1 kg.

g V Dravogradu je cena živine sledeča: voli I. 5, II. 4.50, III. 4; telice I. 4.50, II. 4, III. 3.50; krave I. 4, II. 3.50, III. 3; teleta I. 5.50, II. 4.75; prašiči špeharji 8—10, pršutarji 8 din za 1 kg žive teže. Goveje meso sekajo 7—10, svinjsko 16 din za 1 kg. Surove kože goveje 11, telečje 15, svinjske 6 din za 1 kg.

g Na sejmu v Maribor 10. maja so prignali 754 komadov živine, prodali pa 339 komadov. Cene so bile: voli I. 5.25, II. 4.50, III. 4; telice I. 4.60, II. 4.50, III. 4; krave I. 4.65, II. 4.50, III. 2.80; teleta I. 5.25, II. 4.25; prašiči špeharji 9.85, pršutarji 7.15 din za 1 kg žive teže. Meso sekajo govedino 6—12, svinjino 14 din za 1 kg. Surove kože goveje 10, telečje 12, svinjske 9 din za 1 kg.

g Iz Murske Sobote poročajo o sledečih cenah na sejmu 2. maja: voli I. 5—6, II. 4—5, III. 4; telice I. 5—6, II. 4.50—5, III. 4; krave I. 4—4.50, II. 3.50, III. 2.50—3; teleta I. 5.50—6.50, II. 5—6; prašiči špeharji 8.50—10, pršutarji 8—9.50 din za 1 kg žive teže. Meso: govedina 11—16, svinjina 16 din za 1 kg.

LJUBLJANSKI TRG

Mlevski izdelki: moka št. 0 3.50—3.60, št. 2 3.50—3.40, št. 4 3.10—3.20, št. 6 2.90—3; kaša 2.95, ješprenj 3.50, ješprenjek 3.50—8, otrobi 1.40—1.60, koruzna moka 1.80—2, koruzni zdrob 2.15—2.20, pšenični zdrob 3.60—4, ajdova moka 3.90—5, ržena moka 3.35 din za 1 kg.

Kurivo. Premog tona 380—405, drva trda 1 m 90—95, trda žagana 120, mehka drva 70 din, oglje 1.75—2.50 din za 1 kg.

Krma: seno sladko 60—65, polsladko 50 do 55, kisle 50, slama 40—45 din za 100 kg.

Zelenjava: solata glavna 10, štrcnata 8, ajserica 6—10, endivija 6, berivka 8—10, domač radič 8, cvetača 8—10, zgodnje zelje 10, kisle zelje 5, ohrovt 6, karfiž 8—10, šparglji 28—32, kolerabice 16, špinača 6, paradižnik 16, čebula 4—6, česenj 4—8, krompir novi 6—8, stari 1—1.25 din za 1 kg.

PRAVNI NASVETI

Skrajsan rok. E. J. V vašem primeru bi imel tretji sin pravico do skrajšanega roka, ako bi bila prva dva že odslužila popolni rok. Ker pa nista, tudi tretji ni mogel dobiti pravice do skrajšanega. — Prošnje za skrajšavo roka, kakor tudi za oprostitev vojaške službe se vlagajo pri poveljstvu vojnega okrožja.

Pilot. J. Z. Obrnite se na Aero-klub v Ljubljani.

Tuja parcela v stečajni masi. F. M. Pred 25 leti sta dve stranki zamenjali zemljiški parceli, ki sta jih od tedaj dalje uživali. Pri sodišču pa se je tedaj zgodila pomota in sta se obe parceli vključili na eno in isto stranko, recimo stranko A. Sedaj je A. prišel v konkurz. V konkurzno maso se je vpisala tudi parcela, ki pripada po menjalni pogodbi stranki B. in ki jo je ta stranka 25 let uživala. Kaj naj B. stori, da ne pride ob parcelo? — Če konkurzna masa še ni prodana, naj se B. javi konkurznemu sodišču, kjer naj zahteva, da se sporna parcela izloči iz stečajne mase. Če se ne bo dala stvar mirnim potom urediti, bo moral B. vložiti izločitveno tožbo proti stečajni masi.

Nesreča pri slamoreznici. L. A. Vaš sin, ki je služil za hlapca, se je ponesrečil pri rezanju slame. Slamoreznica mu je odrezala štiri prste. Zdravniško pomoč in hranarino mu je plačal Okrožni urad za zavarovanje delavcev. Ker je sedaj pri vas doma in je za delo nesposoben, vprašate, kam naj se obrne zaradi rente in ali mu ista pripada. — O popolni nesposobnosti ne more biti govora, če sinu manjkajo le štirje prsti. Za to bi imel pravico le do delne odškodnine in še do te le tedaj, ako presega zmanjšek njegove nesposobnosti za delo 10%. Obrne naj se na Okrožni urad za zavarovanje delavcev, kjer bo dobil najtočnejša pojasnila.

Priposestevovana zemljiška parcela. S. J. S svojimi predniki že nad 50 let uživate parcelo in ste bili prepričani, da je vaša lastnina. Zdaj je pa gozdni nadzornik ugotovil, da parcela pripada večim drugim posestnikom, ki jo zahtevajo nazaj. Vprašate, kdo bo zmagal? — Če ste nad 50 let uživali parcelo, ste jo priposestvovali. Ako je ista tudi že vpisana na vas, jo kar mirno dalje uživajte. Če je pa vpisana na koga drugega, si morate izposlovati zemljknižni vpis lastniške pravice na vas. Če tisti, ki je vpisan kot lastnik ne bi hotel na vašo zahtevo izdati potrebnega prepisnega dovoljenja, ga morate tožiti na priznanje, da ste parcelo priposestvovali. Nato si boste mogli na podlagi pravomočne sodbe izposlovati vključbo lastniške pravice na svoje ime.

Tožba zaradi hoje po travniku in zaradi žalitve. B. A. Radi bi vedeli, kdo bo zmagal v pravdi zaradi hoje po vašem travniku in

zaradi žalitve, katero pravdo ste vložili proti nekemu vaščanu, ki si ni dal zlepa dopovedati, da ne sme hoditi po travniku in vas je tudi žalil, ko ste mu hojo zabranjevali. Napravil je s svojim odvetnikom pritožbo. — Ne moremo biti preroki v pravnih. Upajmo, da boste s tožbo zaradi hoje po vašem travniku uspeli, ako se vam posreči dokazati, da toženec nima tam nobene pravice hoditi. Tudi bo kaznovan, če boste mogli v tožbi zaradi žalitve dokazati, da vas je žalil. — Nerazumljivo nam je, kar pišete, da je nasprotnik napravil pritožbo. Kakšno in proti čemu, ko vendar vi tožite in še ni prišlo do sodbe. Svetujemo vam, da vzamete odvetnika, ker sami ne boste znali dobro pravde voditi.

Sosed uživa parcelo nad 30 let. S. Vaš sosod uživa vašo parcelo nad 30 let. Do sedaj niste vedeli, da je ta parcela vaša. Sosea ste sedaj na to opomnili, pa noče nič slišati o vaši lastniški pravici. — Če je parcela še na vas vpisana v zemljiški knjigi in jo je sosod nad 30 let nemoteno užival, jo je priposestvoval in mu boste morali izdati prepisno dovoljenje. Če ne, vas lahko toži in boste morali še stroške plačati.

Izplačilo vloge v posojilnici. M. H. - Obrnite se na načelnika posojilnice, ki vam bo lahko najbolj točno povedal, koliko in kdaj vam bo posojilnica lahko izplačala. Če se je okoristila z zaščito, je dolžna izplačati le toliko, kolikor to dopušča po ministrstvu odobreni izplačilni načrt. Drugače pa mora po pravilni odpovedi izplačati celo vlogo.

Vaška mlaka. D. A. - Če se ne morete vaščani sami sporazumeti glede čiščenja odnosno zasipa vaške mlake, se obrnite na domačo občino za posredovanje. Zdi se nam, da pri vsaj majhni uvidevnosti vaščanov spora ne bo težko rešiti in se tako izogniti dragi pravdi. Po našem mnenju je mlaka javna lastnina, kakor je tudi vpisana v zemljiški knjigi. Kaj je za vašo vas važnejše, ali da mlaka ostane za primer kakšnega požara, ali da se z higienskih razlogov zasuje, bodo domači uvidni možje najlažje presodili. Če ostane, se mora seveda primerno čistiti, da ne bo okuževala vasi.

Rubežen delavec. K. T. - Delavec vam je dolžan vsoto denarja, pa se nič ne zmeči, da bi poravnal svoj dolg. Vprašate, ali mu lahko zarubite plačo? — Niste povedali, kakšen delavec je vaš dolžnik, kje dela in koliko zasluži. Če delavec ni trajni nameščenec, se mu more zarubiti le tretjina njegove dnevne mezde, toda z omejitvijo, da ostane dolžniku dvajset dinarjev na dan. Preden predlagate izvršbo na delavčevo mezdo, poizvedite, koliko znaša mezda, da ne boste zastonj imeli sitnosti in stroške.